

Отримано: 14 березня 2018 р.

Прорецензовано: 15 березня 2018 р.

Прийнято до друку: 19 березня 2018 р.

e-mail: anastasiia.chornii@gmail.com

DOI: 10.25264/2519-2558-2018-1(69)/2-236-238

Чорній А. Л. Комунікативна складова медіабельності конфліктів. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог: Вид-во НаУОА, 2018. Вип. 1(69), ч. 2, березень. С. 236–238.

УДК 61.11

Чорній Анастасія Любомирівна,
Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича, м. Чернівці

КОМУНІКАТИВНА СКЛАДОВА МЕДІАБЕЛЬНОСТІ КОНФЛІКТІВ

У статті розглянуто поняття медіабельності, зокрема визначено критерії медіабельності конфліктів. Проаналізовано кореляцію принципів класичної медіації та вербального вираження у процесі примирення. Встановлено взаємозв'язок складності конфлікту та комунікативних стратегій медіації. Виділено основні комунікативні категорії, якими послуговують медіатори у процесі фасилітативної та трансформативної медіації.

Ключові слова: медіабельність, комунікативні складові принципів медіації, комунікативні стратегії медіації, конфлікт.

Чорній Анастасія Любомирівна,
Черновицкий национальный университет им. Ю. Федьковича, г. Черновцы

КОМУНІКАТИВНАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ МЕДИАБЕЛЬНОСТИ КОНФЛИКТОВ

В статье рассмотрено понятие медиабельность, определено критерии медиабельности конфликтов. Проанализировано взаимоотношение принципов классической медиации и вербального осуществления их в процессе примирения. Установлена связь между уровнем сложности конфликта и коммуникативными стратегиями медиатора. А также выделены основные коммуникативные категории, которыми пользуется посредник в процессе фасилитативной и трансформативной медиации.

Ключевые слова: медиабельность, коммуникативные сложные принципы медиации, коммуникативные стратегии медиации, конфликт.

Anastasiia Chornii,
Yuriy Fedkovych Chernivsi National University, Chernivsi

COMMUNICATIVE PART OF THE CONFLICT MEDIABILITY

The article deals with the communicative aspects of the "mediability". Mediation as a way of peaceful conflict resolution depends on the criteria of the appropriateness of the condition of the particular conflict. Mediability is the criterion that defines the level of the conflict, pointing out what aim of the conflict solution can be achieved.

According to this fact, there are two main branches of mediation: facilitative mediation and transformative. The facilitative mediation is a classical one that is performing according to the principles of neutrality, objectiveness, positive atmosphere etc. Transformative mediation is considered as a way of transforming the conflict from the inevitable one to the constructive dialogue.

An essential part of the realizing the process of mediation is the mediator's competence of communication, in particular expressing neutrality and objectiveness. Neutrality is investigated within the model of NPOV and depends on the factor of presence of conflict possibilities in speech, presentation of supplying evidence etc. The principle of objectivity refers to the presentation of facts, including quotations, and pyramid principle.

Key words: mediability, communicative elements of the principle of mediation, communicative strategies of mediation, conflict.

Ідея мирного врегулювання конфліктів активно популяризується, власне як і застосування діалогічних практик та медіації у збройному, міжнародному конфліктах загалом, так і сімейних, господарських спорах зокрема. Поряд із цим, важливими є критерії добору конфліктних ситуацій, які можуть бути вирішеними при виборі застосування тих чи інших практик.

Дослідженням медіативних практик, зокрема у вимірі психологічних та юридичних наук, присвячені роботи Г. Незабитовського, В. В. Гурьєва, С. І. Калашнікова, Н. І. Минкина, М. Пеля та інших.

Базисом для розкриття стратегій трансформацій конфлікту у медіативне поле в межах комунікативної лінгвістики слугували роботи Ф. С. Бацевича, А. Д. Белої, О. В. Вечкіна, О. І. Морозова, О. А. Семенюк, О. В. Фадєєвої.

Мета статті полягає у розкритті критеріїв медіабельності конфлікту, а також їх вербальне вираження.

Медіація як процес позасудового врегулювання спорів передбачає мирне врегулювання конфлікту через залучення третьої нейтральної сторони, котра допоможе сторонам дійти спільного взаємовигідного рішення на засадах нейтралітету, конфіденційності. Варто звернути увагу, що виділяють дві групи конфліктів: ті, які можуть бути вирішені, але сторони не бачать можливих ефективних практик задля примирення і ті, котрі важко вирішують у силу тих чи інших обставин і повинні спочатку бути трансформованими у іншу площину або ж відхиленні взагалі [7, с 1-2].

Критерієм, яким визначає рівень складності конфлікту зокрема, та можливість застосування процесу медіації як способу мирного врегулювання конфлікту є **медіабельність**. Зважаючи на те, що медіація є міждисциплінарним явищем, існують різні підходи щодо встановлення медіабельності конфлікту, зокрема можна виділити три основні компоненти: тип ситуації, індивідуальні особливості сторін, взаємозв'язки між опонентами.

В правовому полі, С. І. Калашнікова виділяє суб'єктивну та об'єктивну складову конфлікту, відповідно до якої об'єктивними факторами, що дозволяють застосовувати медіативні практики є: відсутність заборони на проведення медіації; предмет і зміст спору не суперечать моральності й публічному порядку; розгляд спору не зачіпає інтересів осіб, не залучених у процес медіації; законом передбачена можливість укладення мирової угоди. Суб'єктивними чинниками є готовність сторін вести переговори та тривалий характер відносин і взаємозалежність учасників спору (відносна умова) [2, с.91, 93].

Водночас, М. Пель звертає увагу на бажання сторін як основоположний елемент медіабельності, виділяючи бажання сторони конфлікту контролювати процес прийняття рішення, прагнення знайти рішення швидко з мінімальними затратами, бажання вирішити спір, оскільки формальне юридичне рішення не усуває справжніх причин конфлікту [5, с.257].

Ще одним елементом медіабельності є характер спору, зокрема можливість розглядати декілька варіантів його вирішення та його предметність, де оцінка опонентів стосується предмету конфлікту, а не особистісних якостей кожного [3]. Поряд із цим, немедіабельним фактором є односторонність конфлікту, зокрема бажання проявити непоступливість, незацікавленість у врегулюванні спору, прагнення привернути увагу громадськості, емоційність дискусії, що заважає проведенню конструктивних перемовин [1].

В англійській літературі поряд із терміном «mediability» застосовують поняття «*intractable conflict*» (конфлікт, що є тривалим і важко врегулюється). Якщо перший термін вказує на прийнятність для застосування процедури медіації, то інший вказує на складність конфлікту, до якого рідко застосовуються практики мирного врегулювання спору. У крайньому прояві, такий конфлікт характеризується 4 особливостями: є затяжним або відкладеним, а цілі, які передбачені сторонами задля вирішення є непримиренними або суперечливими, результатом таких конфліктів є факт насилля, сторони керуються своїми законними майновими правами [10, с. 66]. Учасниками такого конфлікту можуть бути, як окремі особи, так і групи людей чи нації, об'єднані спільним історичним минулим, сформованим протягом багатьох років, впродовж яких порушувалися питання ідентичності, суверенітету, цінностей та вірувань. Частково це пояснюється масштабністю та суспільною небезпечністю, спричиненою порушенням ціннісних якостей людини, її ідентичності та потреб. Виходячи із цього, такі конфлікти складно вирішуються і здебільшого через вирішення локальних спорів, що стали каталізаторами проблеми [6, с. 534].

Комунікативні навички медіатора за таких умов розглядаються із позицій обраної стратегії посередника передбачити приховані елементи конфлікту, які не дозволять здійснити процес медіації, а з іншої – подолати їх трансформуючи у прийнятні.

Так, беручи до уваги фактори медіабельності та критерії немедіабельності конфліктів, можемо розділити комунікативні стратегії медіатора на дві групи: стратегія фасилітативної медіації, яка передбачає ведення класичного процесу медіації у випадку медіабельності конфлікту та стратегія трансформативної медіації, завдання якої є не вирішення конфлікту, а принаймні його модифікація у русло примирення сторін.

У відповідності до тенденцій медіабельності, до складу комунікативної стратегії фасилітативної медіації можемо віднести наступні тактики, що корелюються із принципами здійснення медіативного процесу: тактика об'єктивності, тактика добровільності залучення сторін, тактика нейтральності, тактика поваги до інтересів, тактика позитивної атмосфери, тактика підтримки уваги. Найбільш простими для сприйняття, хоча складними у реалізації є принцип об'єктивності та принцип нейтральності.

Принцип об'єктивності визначають однією із стратегічних засад ведення комунікації, яка дозволяє у роботі зберігати неупереджене ставлення щодо якоїсь події. Умовно, принцип об'єктивності може бути втілений через застосування чотирьох прийомів-тактик:

- презентація конфліктних можливостей, що полягає в тому, що посередник не може ідентифікувати правдивість інформації У, яку отримує від однієї із сторін. В такому випадку, йому слід зазначити, що особа Х сказала У. Таким чином, посередник з однієї сторони передасть інформацію, яку ним було почути, а з іншої уникне передачі недостовірного повідомлення [11, с 665].

- презентація підтримуючих доказів, які забезпечуються шляхом наведення декількох повідомлень, прийнятих вважати фактами. Однак, такі дії є дещо суб'єктивними, оскільки залежно від суб'єктивної думки посередника наводиться так звана інформація-факти. Важливими є розрізнення фактів, які наводяться через їх значущість «speaking facts», і фактів, які наводяться задля власної вигоди «speaking for facts» [11, с 667].

- вживання прямої мови, як можливість відтворити фактичний матеріал. Проте, важливим є вказувати автора повідомлення, або ж робити повідомлення із примітками “so-called”, “this is a statement belonging to...” [11, с 668].

- структурний виклад інформації, який передбачає принцип піраміди і є одним із найскладніших способів викладу інформації. Посередник виділяє факти на ті, які є «цікаві» та ті, які є важливими. Об'єктивно вважається те, повідомлення, в якому посередник справляється із формулою «5 w's», що означає «who, what, when, where, why, and how». [11, с 670].

Принцип нейтральності комунікації розглядається в межах моделі NPOV (Neutralpointofview – нейтральна думка). Зважаючи на те, що нейтральність є відносним поняттям, дослідження щодо прийнятних тактик нейтральності вивчають крізь призму виокремлення зразків «упередженої мови» («biased language»), дозволяючи вивчати як нові прийоми для суб'єктивно забарвлених речень загалом, так і лексичних одиниць зокрема.

«Суб'єктивні фактори» мовлення поділяють на гносеологічні та структурні. Гносеологічні фактори є полярними, оскільки їх використання в мові дозволяє переконливо представляти як правдиву інформацію, так і брехню. В межах цих факторів, передбачають введення в мову виразів, висловів, що є загальноновизнаними як правдиві або ж неправдиві і, які в тексті можливо наперед припустити, є ствердними або ж прихованими. До цієї групи належать: фактичні дієслова, наближені за значенням або ж взаємовключені слова, позитивно марковані слова та тактика приховування.

Фактичні дієслова, такі як «realized», «produces» вказують та доповнюють наступну думку, пропонуючи її сприймати як правду. Застосування двох слів, які значення яких, наближені до тавтології, проте марковані прихованим змістом. Так, суб'єктивність залежатиме від попередньо сформованого конотативного значення основної лексичної одиниці. [9, с. 3].

Позитивно марковані дієслова, що формують зміст пропозиції визначають рівень впевненості мовця. Так, якщо дієслова «say», «state» прийнято вважати нейтральними, то «pointout» та «claim» формують критерії «достовірності/недостовірності» [9, с. 4].

Тактика приховування інформації направлена на зменшення прихильності щодо певної інформації, тим самим уникаючи яскраво виражених виразів чи припущень.

Структурні елементи зазвичай мають більш експліцитний характер, оскільки знаходять своє відображення у суб'єктивно марковані лексици або ж монологічній формі викладу інформації.

Так званими «суб'єктивними підсилювачами» («Subjective intensifiers») виступають прикметники або прислівники, що додають власне суб'єктивного наповнення виразу чи вислову, наприклад «did the fantastic reproductions...», «albums are arranged by many talented arrangers». Однозначна лексика (безкомпромісна) зазвичай стосується суперечливих питань, пов'язаних із релігійними чи збройними конфліктами [9, с. 3-4].

Фактори, які негативно впливають на розвиток переговорів взаємопов'язані із трансформативною стратегією медіації, зокрема її тактиками. Так, з метою подолання страхів запропонуємо комунікативну тактику подолання страху, тактику подолання нерівності, уразливості, тактику залучення сторони процес переговорів, тактику зниження рівня емоційної напруги, тактику розмасштабування «intractable conflict». Деякі науковці наголошують на таких тактиках подолання факторів немедіабельності як: тактика підтримки, що допоможе залучити одну із сторін у процес переговорів, а також подолає фактор уразливості учасника, а також тактика тлумачення, за потреби пояснити значення складних понять, емоцій [8, с.27].

Виходячи із вищенаведеного, медіабельною є ситуація, котра передбачає двостороннє вільне і вмотивоване бажання досягнути примирення. Поряд із цим, немедіабельність часто пов'язується із фактом «насилля», що вимагає уже судового врегулювання, а також із важко управляючими конфліктами, які є тривалими і зачіпають особистісні інтереси сторін конфлікту. Комунікативна складова щодо категорії медіабельності відображається у вербалізації принципів медіації загалом та трансформації конфлікту у площину переговорів.

Література:

1. Гурьев В. В. Социально-трудовые противоречия: возникновение, разрешение, медиабельность [Электронный ресурс] / Вячеслав Гурьев, Анна Рождествина // Правова культура. – 2016. – № 3(26). – С. 57-63. – Режим доступу: <http://legal-culture.sarpra.ru/images/legalculture/PDF/3-2016/057-063-Gurev-V-V-Rozhdestvanna-A-A.pdf>
2. Калашникова С.И. Медиация в сфере гражданской юрисдикции [Текст]: монография/ С.И. Калашникова. – М.: Инфотропик Медиа, 2011. – 304 с.
3. Минкина Н. И. К вопросу о применении медиации и медиабельности споров // Вестник Алтайской академии экономики и права. – 2014. – № 4. – С. 120–123. – Режим доступу: <https://elibrary.ru/item.asp?id=21847775>
4. Незабитовський Г. Медиация як евристичний метод вирішення конфлікту в науковій аргументації [Електронний ресурс] / Георгій Незабитовський // European philosophical and historical discourse. – 2016. – V. 2. – Issue 1. – P. 97-102. – Режим доступу: https://ephd.cz/wp-content/uploads/2016/ephd_2016_2_1/17.pdf
5. Пель М. Приглашение к медиации. Практическое руководство о том, как эффективно предложить разрешение конфликта посредством медиации [Текст]/ Махтельд Пель. – М.: Межрегиональный центр управленческого и политического консультирования, 2009. – 400с.
6. Deutsch M. «Intractable Conflict» [Electronic resource], thirded. / Morton Deutsch, Peter T. Coleman, Eric C. Marcus, eds. // The Handbook of Conflict Resolution: Theory and Practice. – John Wiley & Sons, 2011. – Mode of access: <http://books.google.com/books?id=rw61VDID7U4C>.
7. Intractable Conflicts and Their Transformation. [Electronic resource]. [Ed. Louis Kriesberg, Terrell A. Northrup and Stuart J. Thorson]. – Syracuse, New York: Syracuse University Press, 1989. – P. 55-82. – Mode of access: https://books.google.com.ua/books?id=Lj2vg3xMH08C&pg=PA1&source=gbs_toc_r&cad=3#v=onepage&q&f=false
8. Personal Safety Intervention Orders Act [Electronic resource]. – No. 53. – 2010. – 189 p. – Mode of access: [http://www.legislation.vic.gov.au/Domino/Web_Notes/LDMS/PubStatbook.nsf/f932b66241ecf1b7ca256e92000e23be/3B0AF6693BD7BA5ACA257797001BADA2/\\$FILE/10-053a.pdf](http://www.legislation.vic.gov.au/Domino/Web_Notes/LDMS/PubStatbook.nsf/f932b66241ecf1b7ca256e92000e23be/3B0AF6693BD7BA5ACA257797001BADA2/$FILE/10-053a.pdf)
9. Recasens M. Linguistic Models for Analyzing and Detecting Biased Language [Electronic resource]/ Marta Recasens, Cristian Danescu-Niculescu-Mizil, Dan Jurafsky // Proceedings of ACL 2013. – 2013. – P. 1650-1659. – Mode of access: <https://web.stanford.edu/~jurafsky/pubs/neutralty.pdf>
10. Roberts M. Developing the Craft of Mediation: Reflections on Theory and Practice [Electronic resource] / Marian Roberts. – 2007. – Mode of access: https://books.google.com.ua/books?id=iOYPBQAAQBAJ&pg=PA64&lpg=PA64&dq=mediable+conflict&source=bl&ots=iJmpeOb3nF&sig=Q5G62G035RylC9EzHVmGcGFwoHo&hl=en&sa=X&ved=0ahUKewi_98icxoTYAHUFLFAKHwocDn0Q6AEIKDAA#v=onepage&q=mediable%20conflict&f=false
11. Tuchman G. Objectivity as Strategic Ritual: An Examination of Newsmen's Notions of Objectivity [Electronic resource] / Gaye Tuchman. – American Journal of Sociology: The University of Chicago Press. – Jan., 1972. – Vol. 77. – No. 4. – P. 660-679. – Mode of access: <http://www.mmc.twitbookclub.org/MMC910/Readings/Week%2009/Objectivity%20as%20Strategic%20Ritual.pdf>